Utomhusvistelse i förskolan

En studie kring pedagogers syn på utomhusvistelse i förskolan

Outdoor activities in preschool

A study of preschool teachers views on outdoor activities

Maria Wistbacka

Fakulteten för hälsa, natur- och teknikvetenskap

Biologi

15 hp

Handledare: P-A Viebke

Examinator: Raimo Neergaard

Datum 2014-01-21

Löpnummer

Sammanfattning

Denna studie handlar om vad pedagoger har för syfte med utevistelsen. Hur pedagogerna ser på utemiljön och på vilket sätt den kan tas tillvara. Förskolan ska göra barnen uppmärksamma på miljön runtomkring (Skolverket, 2010). Studien tar upp vilka faktorer pedagogerna anser vara värdefulla för barns utevistelse. Studien belyser också hur pedagogerna värderar sin roll ute och till sist hur pedagogerna arbetar med det styrdokument förskolan har att arbeta med. I undersökningen har en intervjustudie med pedagoger inom förskolan utförts. Resultatet tyder på att pedagogerna tar vara på utomhusvistelsen och ser de positiva aspekterna med att vara ute. De flesta pedagogerna anser sig själva ha en deltagande roll. Vad det gäller styrdokument så genomsyras den dagliga verksamheten av läroplanen, även om flertalet pedagoger inte synliggör detta i intervjuerna. Dessa delar har valts att lyfta i uppsatsen.

Nyckelord: Barn, Förskola, Pedagoger, Utomhusvistelse.

Abstract

This study focus on the attitudes to the outdoor activity by pre-school pedagogues. One important target for pre-schools is to make the children aware of the environment around us (Skolverket, 2010). How is pedagogues views on the curriculum and how is this affecting how the use of the outdoor environment I have also chosen to illustrate how pedagogues value and see their own role outdoors in relation to the curriculum. The examination contains an interview study with pedagogues in the pre-school. The result suggests that the pedagogues are positive to utilize the outdoor environment and that they see the positive aspects of it. Regarding the curriculum, the study revealed that the pedagogues do work with the curriculum as the base for the activities (even if they don't tell me that in the interviews.) The pedagogues own role on the situation. These topics are what I have chosen to take out be clearer in my examination.

Keyword: Children, Outdoor visit, Preschool, Teachers.

Inledning

Pedagog till vikarie

Åh det är så stökigt, kan du ta ut dessa barn, de springer bara runt.

Efter påklädning av galonkläder, stövlar, vattentäta vantar springer barnen ut till sandlådan där det finns en vattensamling, barnen börjar ivrigt bygga en ränna, skapar öar och skvätter vatten på varandra.

Pedagog till vikarie

Du ett tips är att barnen inte får vara i vattnet, de blir blöta.

Vad ska de annars göra?

Bara så du vet de blir blöta.

Ovanstående scenario tog plats på en förskola. Då situationen inte var något bekymmer i mina ögon ställde jag mig frågande till vilken sorts inställning pedagogen egentligen hade till utevistelsen i förskolan. Den här typen av situation har inte varit unik, utan återkommit. Under tiden på förskolläroarbetsutbildningen har intresset för hur utomhusaktiviteter inom förskolan påverkats av pedagogernas karaktärsdrag och attityder vuxit.

Naturen kan ses som en del av vårt kulturarv som vi ska föra vidare till kommande generationer. En av förskolans uppgifter är att få barnet intresserat av naturen och skapa många positiva erfarenheter (Bergnéhr, 2009; Skolverket, 2010). Förskolan har styrdokument att arbeta efter. Det är ett arbetsverktyg för att bedriva värdefull pedagogisk verksamhet. Styrdokumentet som nämns i detta arbete är Läroplan för förskolan 98 reviderad 2010 (Skolverket, 2010). Granberg (2000) anser att människan är gjord för att vistas ute och menar att utomhusupplevelsen skapar bättre hälsa på flera plan, både psykiskt och fysiskt. Barr, Nettrup & Rosdahl (2011) liksom Granberg (2000) anser att det finns brister på förskolegårdar och hävdar att det inte finns tillräckligt med pedagogiska utmaningarna för barnen att möta dagligen. Innehållet i gården ska vara tillräckligt utmanande för de yngre liksom för de äldre. De olika platserna som en förskolegård har kan enligt Grahn (2007) delas upp som olika rum. Ett exempel på rum är lekbasar där barnen med sin fantasifullhet kan skapa diverse lekar med det naturmaterial de har tillgång till. Ett annat exempel på rum är de passager som finns mellan rummen. De kallar Grahn (2007) för stråk, där barnen kan springa och röra sig mer yvigt. Gården kan erbjuda barnen små tillhåll eller gömslen där de får en chans att dra sig undan den stora massan (Barr, Nettrup, Rosdahl, 2011; Moser & Martinsen, 2010; Grahn, 2007). De positiva aspekterna som gör utevistelse viktig för barn är att frisk luft och fysisk aktivitet är bra för barn och främjar hälsan. Många studier visar på att barn håller sig mer friska om de får vistas utomhus (Dahlgren & Szczepanski, 2004; Szczepanski, 2007; Granberg, 2000; Moser & Martinsen, 2010). En av anledningarna är att smittorisken minskar då det inte är lika trångt ute som inne men även att immunförsvaret blir starkare om en regelbunden utevistelse sker (Granberg, 2000).

Utomhusvistelse/utevistelse är i denna uppsats vistelse antingen i skogen eller ute på förskolans gård i både planerad och oplanerad miljö. En annan positiv aspekt av utevistelsen är att barnens inneboende rörelsebehov får ett bättre utlopp utomhus. Då de öppna ytor är större minskar konflikter mellan barn. När barnen kommer in har det bättre koncentrationsförmåga och riktar sin uppmärksamhet lättare på en lek, matsituation, aktivitet o.s.v. utan att ha behovet att röra sig lika mycket (Hagen & Lysklett, 2005; Granberg, 2000; Dahlgren & Szczepanski, 2004; Moser & Martinsen, 2010). Inläring i utomhusmiljö främjar lärandet för barn. De får en djupare kunskap kring ett ämne och utifrån barns intresse för till exempel naturen sker ett lustfyllt lärande (Hedberg, 2004; Barr, Nettrup & Rosdahl, 2011;

Skolverket, 2010; Szczepanski, 2007). Verksamheten ska främja barns kreativa sida och uppmuntra till att ta del av ny kunskap (Skolverket, 2010). Utomhusvistelsen är bra för barnens motoriska utveckling när miljön är av kuperad terräng eller liknande karaktär (Öhman & Sundberg, 2004; Drougge, 1999; Barr, Nettrup & Rosdahl, 2011). Förskolan ska enligt Skolverket (2010) se till att leken ses som en central punkt som gör lärandet roligt. De anser vidare att i lekens värld kommer barnen i kontakt med olika typer av inläring. Leken är viktig när den engagerar barnen. När leken slutat engagera ska pedagogen tillgodose barnen med en fortsättning på leken (Hagen & Lysklett, 2005; Barr, Nettrup & Rosdahl, 2011; Davies, 1997). Det handlar inte bara om att leka med barnen utan att ha känsla när lek tillsammans med barnen passar (Röthle, 2005). Vidare anser Röthle (2004) att pedagoger ska akta sig att ta ifrån barnen leken genom sin närvaro. Samtidigt ska pedagogen enligt Skolverket (2010) vara närvarande och ta tillvara på barnens vilja och nyfikenhet i kombination med lärandet och leken. I den här uppsatsen är pedagoger ett övergripande ord på all personal som arbetar inom förskolan.

Pedagogen ska i verksamheten enligt Skolverket (2010) vara lyhörd och ta vara på barns intresse. Skolverket (2010); Granberg (2000); Åberg & Lenz Taguchi (2005) liksom Elfström, Nilsson, Sterner, Wehner- Godée (2008) anser att som inspiratör till barns lust att upptäcka omvärlden ska pedagogen utforska miljön tillsammans med barnen. En lyhörd pedagog kan ta tillvara på barns intresse och spinna vidare på barns initiativtagande. När utforskande på barns villkor sker blir barnen mer engagerade och lustfyllda. En annan del i pedagogens roll är att hjälpa barn att få nya infallsvinklar i det de upptäcker samt utmana barnen i dess tänkande. Ytterligare en del i pedagogens roll är att vara stödjande för barnen då situationen kräver det. Beroende på kontext kan pedagogen ses enligt Davies (1997) som stödjare till självständighet. Ibland kan pedagogens uppfattning vara att långa utomhusvistelser är jobbiga (Hagen & Lysklett (2005). Blöjbyten och påklädning är två moment som ses som tidskrävande. Vidare kan pedagogerna ställa sig mot en utevistelse vid sämre väder, så som vid kyla eller regn, då både barn och pedagoger behöver anpassade kläder för utevistelsen. Deras skäl till att stanna inne är att barnen blir kalla eller blöta. Något som pedagogerna då inte beaktar är den minskning av stress som en längre utomhusvistelse kan bidra till. Utomhus blir inte ljudnivån lika hög för varken pedagoger eller barn vilket gör att pedagogerna känner sig mindre trötta (Barr, Nettrup & Rosdahl, 2011).

Rollen som pedagog medför osäkerhet. Enligt Strotz & Svenning (2004) handlar osäkerheten om den förkunskap pedagogen anser själv att den ska ha. Hagen & Lysklett (2005) liksom Strotz & Svenning (2004) anser att pedagoger generellt sett har bristande kunskaper när det kommer till utomhusverksamhet. Vidare finner Strots & Svenning (2004) att pedagogen i grunden ska ha ett intresse för utomhusvistelse för att kunna överföra bra och goda kunskaper till barnen. De anser att de erfarenheter man har för utevistelse resulterar i vilken inställning du har gentemot att vara ute. För att skapa meningsfullhet och få djupare kunskap bör läran grunda sig i barnen. Det innebär att ta tillvara på barnens intresse för det som finns här och nu (Strotz & Svenning, 2004; Åberg & Lenz Taguchi, 2005). Skolverket (2010) anser att barnen ska få en väl balanserad dagsrytm, där de erbjuds vistelse i planerad och oplanerad miljö både inne och ute. Vistelsen ute ska erbjuda både aktiviteter och lek i varierade miljöer.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka i vilken utsträckning utomhusvistelse tas tillvara i förskolan och hur pedagogerna ser på sin roll ute i relation till styrdokument.

Frågeställningar

För att kunna uppnå avsikten med den här studien har syftet omformats till tre frågeställningar enligt nedan. Genom att besvara dessa tre frågeställningar skildras pedagogens roll förhållande till Läroplan för förskolan 98 reviderad 2010 (Skolverket, 2010) och på vilket sätt barnens utevistelse värderas.

- Vad är viktigt för barns utomhusvistelse ur en pedagogs synvinkel?
- Hur ser pedagogerna på sin roll för barns utveckling i utemiljön?
- I vilken omfattning anser pedagogerna att de strävar efter läroplansmålen?

Metod

Urval

I intervjuerna deltog åtta pedagoger enligt fördelning som följer; 1-1-6 på tre olika förskolor i en mindre kommun i Mellansverige. Fyra förskolor och 45 pedagoger fick inbjudan om att delta i intervjun. Det stora bortfallet uppkom i brist på betänketid och svarstid till intervjuerna skulle ta plats. Ytterligare en orsak till bortfallet kan ha varit formuleringen i informationsbrevet (se bilaga 1) då frågan är riktad till *någon* på förskolan. Detta kan ha missförstått av pedagogerna. Det fanns också en brist i kommunikationen mellan fokuspedagoger som inte vidarebefordrade informationsbrevet (se bilaga 1) till övrig personal. Fokuspedagog är en roll som förskollärare har och som innebär att de är en länk mellan förskolechef och förskola. För att uppfylla anvisningarna för forskningsetik har deltagarna, i enlighet med Johansson & Svedner (2006), blivit informerade om undersökningen samt deras anonymitet i undersökningen. Mobiltelefonnummer och mejladress för eventuella frågor om undersökningen uppgavs också i informationsbrevet, i enlighet med Johansson & Svedner (2006) (se bilaga 1).

Datainsamlingsmetod

För att få fram svar på frågeställningar valdes den kvalitativa intervjumetoden för att få en djupare insikt om intervjupersonens åsikter och tankar. Intervjufrågorna var frågor som i viss mån krävde följdfrågor. Intervjufrågorna var fördelade utifrån frågeställningarna; vad är viktigt för barns utomhusvistelse ur en pedagogs synvinkel har besvarats i fråga 1,6,7,8. Hur pedagogerna ser på sin roll för barns utveckling i utemiljön besvaras i fråga 4,5,9,10,12. I vilken omfattning anser pedagogerna att de strävar efter läroplansmålen besvaras i frågorna 2, 3,11. Intervjufrågorna med följdfrågor finns som bilaga (se bilaga 2).

Procedur

Genom ett mejl till enhetschefen ombads denne att dela ut informationsbrevet (se bilaga 1) till utvalda förskolor i området. Introduktionsbrevet (se bilaga 1) delades ut av enhetschefen på ett veckomöte till fokuspedagogerna som i sin tur tog det med sig till den egna förskolan. För att minimera bortfallet skickades ett mejl ut efter ett par dagar till fokuspedagogerna med frågan huruvida förskolan och pedagoger kunde delta eller inte. En förskola med 13 stycken pedagoger uppgav att det inte fanns tid till att göra intervjuer. I brist på återkoppling inom tidsramen som sats upp från en förskola med 15 stycken pedagoger och en annan med nio

stycken pedagoger valdes det att börja med intervjuerna på den förskola där jag hållit min VFU där sex pedagoger valde att delta. En av de två förskolorna som inte hört av sig skickade mejl efter utgången svarsdatum. De berättade att en pedagog skulle ta kontakt med mig för att boka tid för intervju. Genom en personlig kontakt på den tredje förskolan (ej fokuspedagog) tillkom en intervju från en åttonde pedagog. Tid bokades för de åtta pedagogerna som valt att delta utifrån deras egen enskilda planeringstid. Det är av stor betydelse att intervjuundersökningen skedde i lugn och ro (Kvale, 2008). Intervjuerna skedde enskilt. Intervjuerna tog plats i antingen samtalsrum, personalrum eller datorrum på deras egen förskola. Samtliga pedagoger fick frågan om de godkände att bli inspelade och det klargjordes att de var helt anonyma. Intervjun spelades in på en mobiltelefon som sedan skrevs ner på ett dokument i datorn för att få det mer lättöverskådligt. Mobiltelefonen användes för att få så korrekta återgivna svar som möjligt.

Databearbetning

Intervjusvaren kategoriserades utifrån frågeställningarna vilka frågor som passade in under vilken frågeställning. Därefter skapades tabelldiagram för att synliggöra hur pedagogerna svarade. Det slutliga grupperandet fördes in under de frågeställningar som ställts upp under syftet. ”Vad är viktigt för barns utomhusvistelse ur en pedagogs synvinkel?”, ”Hur ser pedagogerna på sin roll för barns utveckling i utemiljön?”, ”I vilken omfattning anser pedagogerna att de strävar efter läroplansmålen?”.

Reliabilitet

Angående reliabiliteten har allt material samlats in på samma sätt det som skiljer dem åt är tolkningen av frågorna som ställdes, vilket resulterade i olika slags följdfrågor. Vissa frågor uppfattades som lite diffusa och vissa frågor krävde lång betänketid. Intervjufrågorna täckte frågeställningarna. Resultatet gav goda grunder att stå på i undersökningen. Vid sammanställningen av resultaten kunde mer fokus ha varit på pedagogernas eget intresse av utevistelsen och på vilket sätt deras kunskaper kom till användning eller inte. Samtalen tenderade att handla mer om hur de önskar att det skulle vara i verksamheten istället för att berätta hur det verkligen är och ser i verksamheten. Genom användandet av mobiltelefonens inspelningsfunktion under intervjuerna har det gått att utgå från att det erhållits så korrekta återgivna svar i undersökningarna som möjligt. Eftersom det inte genomförts några observationer går det däremot inte garantera graden av sanning i innehållet utan är lämnade att lita på vad de intervjuade angett. Kvalitativa intervjuer var den bästa metoden till undersökningen och att svaren på frågeställningsfrågorna erhållits. Svaren som fått tros i stort sätt stämma överrens med andra förskolor med liknande karaktär. Om fler pedagoger ställt upp hade resultatet kanske varit mer varierat. Det hade kunnat tillkomma fler olika perspektiv främst när det kommer till pedagogens roll.

Resultat

Vad är viktigt för barns utomhusvistelse ur en pedagogs synvinkel?

Pedagogerna såg en glädje i barnen när de kom ut på gården/skogen. Pedagogerna berättade vidare om att barnets utveckling sker till stor del bäst utomhus. Att barnen mådde bättre av att få andas frisk luft var en självklarhet. Uterummet sågs som ett extra rum där barnen tilläts att springa, ramla och upptäcka sin kropp. Gården sågs som ett utrymme för att träffa andra barn från andra avdelningar. Utemiljön skulle vara varierad och inbjudande till lek.

Figur 1 Visar hur många pedagoger som tycker olika faktorer är viktigt för barns utomhusvistelse.

De åtta pedagogerna (se figur 1) var överrens om att välbefinnandet ökar när barnen kommer i kontakt med frisk luft. De beskrev det närmre som att alla människor mår bra av att få frisk luft. En pedagog berättade;

"Jag tror att man håller sig frisk av att vara ute, det är jätteviktigt".

Flertalet av pedagogerna (se figur 1) anser att grovmotoriken utmanas och koordinationsförmågan utvecklas när barnen får röra på sig. Barnet måste få tillfälle att upptäcka sin egen kropp. En av pedagogerna beskrev det så här:

"Barnen utvecklas inte fullt ut om de inte får testa sin kropp".

Mycket handlar om att bedöma sin egen kropp, vad kroppen klarar av är viktigt för barnen att veta. Genom att få röra sig fritt ute får barnen erfarenhet om vad den egna kroppen klarar av och hur kroppen fungerar. Barnen har tillåtelse att var högljudda och springa mer ute än inne. Utemiljön borde vara mer varierad och erbjuda fler utmaningar än vad den gör berättar alla de åtta pedagogerna (se figur 1). Pedagogerna tycker att fler mindre skrymslen med ämnesrelaterade utmaningar borde skapas. Vattenbanor, hinderbanor och experimentstationer är några förslag pedagogerna nämnde som önskvärda. De förverkligas inte, främst på grund av brist på resurser så som personal och pengar. De framhöll att det är pedagogerna som ser begränsningar i användningen av utemiljön. Det kan handla om att gården kan se stökig ut om de tar fram massor med leksaker eller annat material. En pedagog berättade;

"Det får vara stökigt på gården. Vi har försökt att hålla oss till en del av gården för att begränsa byggområdet lite. Det kan hända att materialet ligger utspritt på hela gården men det får vi ta, det får vara lite stökigt".

Alla pedagoger (se figur 1) ansåg att barnen tycker om att vara ute. Barnen frågar själva om de får gå ut. 5 av 8 pedagoger (se figur 1) framhöll att barnen på de olika avdelningarna möts ute på gården och skapar lekar och relationer över gränserna. De träffar yngre och äldre barn och pedagoger från olika avdelningar det skapar en bra samvaro tillsammans.

Hur ser pedagogerna på sin roll för barns utveckling i utemiljön?

Rollen som pedagogerna intog i utemiljön var till viss del varierad med tyngd på den deltagande pedagogen. Den deltagande pedagogen var i det här sammanhanget en pedagog som fanns där barnen befann sig. Pedagogen var aktiv genom att lyssna, leka, tillgodosåg barnen i det de behövde. En iakttagande pedagog var en pedagog som i det här fallet var övervakande så inget farligt hände barnen. De tillgodosåg barnen i de material och den

omsorg barnen behövde. En frånvarande pedagog innebar att på avstånd se på barnen men inte visa engagemang för vad de gjorde.

Figur 2 Visar hur många pedagoger som har olika roller i verksamheten utomhus.

De pedagoger som ansåg sig själva som deltagande 5 av 8 (se figur 2) berättade att deras uppdrag var att locka barnen till intresse för utemiljön. De var aktiva i den bemärkelsen att lyssna in barnen i det de gör, för att sedan kunna utmana barnen i deras tänk kring en lek eller upptäckarvilja. De beskrev sig också som medhjälpare;

"Vi hjälper till om barnen vill ha hink, spade, cykel. Vi är där och stöttar barnen. Vi förser barnen med materialet de vill ha"

När barnen leker menade pedagogerna att det gäller att höra vad barnen säger till varandra och hur barnen är mot varandra. Som pedagog kunde du inte stå på ett längre avstånd än att du hör vad de leker. De menade att en lek som ser lustfylld ut kan ha en annan karaktär. Leken kan innebära att ett barn hela tiden bestämmer vad de andra ska göra då är den inte rättvis. En deltagande pedagog kan då ifrågasätta barnens tänkande i sådana situationer och föra leken framåt och få leken mer rättvis. En pedagog menade på att deras roll för utveckling är att stödja barnen till att klara av så mycket som möjligt själva. Vidare beskrev pedagogen ett exempel;

"Vid gungorna har vi pallar för att barnen ska klättra upp lättare på gungan men ta rutschkanan som exempel, klarar de inte av att klättra upp i den är de inte där ännu, då finns det annat att göra på gården".

De pedagoger som beskrev sig själva som iakttagande pedagoger 2 av 8 (se figur 2). De såg främst till säkerheten för de yngre barnen och att finnas till hands om något barn skulle slå sig. De står på en distans från barnen. De tittar antingen på när de leker eller går vidare på gården till nästa grupp barn. 1 av 8 pedagoger (se figur 2) berättade att de hade barn som klarar av att vara ensamma utan att någon pedagog var med och lekte med orsaken att de är så kreativa. Det finns dagar då det inte har tillräckligt med personal för att kunna vara tillsammans med barnen som de kanske hade önskat. En pedagog berättade;

"Förr fanns det mer tid, idag finns inte tiden för att leka med barnen längre".

Det finns tillfällen som pedagogerna berättade om att det inte hinner med barnet i dess intresse. Pedagogerna förklarade att ibland finns tiden och ibland finns inte tiden det är så det ser ut i verkligheten.

I vilken omfattning anser pedagogerna att de strävar efter läroplansmålen?

Det var endast en pedagog som tydlig uttalade sig kring läroplanen. De andra pedagogerna nämnde verksamheten i samklang med läroplanen utan att betona att de arbetade utefter den. De främsta arbetsområdena som urskiljdes var matematik, lek och barns inflytande.

Figur 3 Visar hur många pedagoger som anser att de arbetar med läroplansmålen i verksamheten.

En pedagog (se figur 2) sa att styrdokumentet de hade för förskolan kan tillämpas på ett bra sätt utomhus. De mål som läroplanen omfattar inom diverse ämnen kan barnen komma i kontakt med ute, det är alltid upp till pedagogerna att sträva mot de mål som finns i läroplanen. Pedagogen som arbetade med läroplanen berättade att de fyller dunkar med olika sorts material. Barnen får i uppdrag att väga/mäta. De får sedan argumentera, ifrågasätta, se möjligheter till olika förklaringar och lösningar till varför det är på ett visst sätt. 7 av 8 pedagoger (se figur 3) nämnde inte läroplanen. Så när det kommer till aktiviteter som grundar sig i ämnen som finns i läroplanen är matematik ett ämne som är relativt lätt att urskilja att pedagogerna arbetade med. 5 av de 7 pedagogerna berättade om diverse uppdragskort som utförs i skogen eller på gården. Korten innehåller ett uppdrag som barnen ska utföra, till exempel plocka löv eller kottar för att sedan sortera föremålen i storleksordning. 4 av de 7 pedagoger berättade att i skogen leker de tillsammans med barnen. Det kan handla om "under hökens vingar kom" och "Harmamma". Andra lekar som 3 av de 7 pedagogerna berättade om var att de gör rörelsebanor då pedagogen klättrar över stockar, hoppar över stenar, kryper under granar och barnen ska följa efter. 4 av de 7 pedagogerna berättade att de tar vara på barnens nyfikenhet. Här följer ett exempel som en pedagog berättade om;

"Till våren är den många barn som uppmärksammar nyckelpigan och dess karaktär. Barnen kan leta på hela gården efter nyckelpigor, de samlar dem i hinkar och iakttar dem."

I leken som barnen skapat tar pedagog tillvara på intresset och omvandlar leken till en aktivitet. Barnen och pedagog letade upp fler nyckelpigor, räknade prickarna, funderade på vad de äter o. s. v.

Diskussion

Ett starkt syfte till utomhusvistelsen som 6 av 8 pedagoger (se figur 1) anser vara är att barnen får öva sin motorik utomhus. Pedagogerna ser motoriska utmaningar på gården i form av kuperad och varierad terräng. I likhet med forskning visar den på att motorisk utveckling

sker bättre med varierat underlag (Öhman & Sundberg, 2004; Drougge, 1999; Barr, Nettrup & Rosdahl, 2011). Detta kan bero på att den motoriska utvecklingen är lätt att se. Från det att barnet börjar vid ett års ålder då barnet tar det försiktigt, till två års ålder då barnet tar sig fram snabbare och stadigare.

Att barnen mår bra av frisk luft kan intygas i såväl teori som praktik, alla åtta pedagoger (se figur 1) har kommenterat detta och det återges i ett stort antal teoretiska verk (Dahlgren & Szczepanski, 2004; Szczepanski, 2007; Granberg, 2000; Moser & Martinsen, 2010). Detta ser jag som en sund inställning och tycker att den ska fortsätta förstärkas. Förskolan har, vad jag förstått det, som tradition alltid haft utevistelse som en del i förskolans verksamhet. När det kommer till samvaro har 5 av 8 pedagoger (se figur 1) en uppfattning om att viktiga möten barn och pedagoger emellan sker naturligt ute på gården. Det handlar om att barn och pedagoger från olika avdelningar möts och får en trygg samvaro. Vilket i sin tur leder till naturlig lek över avdelningarnas gränser. Grahn (2007) har namngett gårdens olika rum och kallar det för lekbas där flera barn från olika avdelningar med hjälp av naturmaterial kommer i kontakt med mer fantasifull lek. De åtta pedagogerna (se figur 1) nämner att det är deras uppdrag att se till att gården är tillräckligt utmanande för barnen. De vill ha en mer varierad utemiljö. Pedagogerna nämner de ämnesrelaterade rummen som någonting önskvärt. De har önskan att skapa rum med olika inriktning så som byggrum, utforskning av vatten o. s. v. Pedagogerna anser att tiden inte finns för att skapa rummen. De främsta orsakerna är brist på ekonomiska resurser och personal. Barn enligt Lökken (2005) upplever omvärlden med hela sin kropp alltså bör gården vara anpassad och varierad. Barr, Nettrup & Rosdahl (2011) liksom Granberg (2000) lyfter det som kan vara bristfälligt på gårdar till exempel utmaningar för alla barn.

Ett rum på gården som Grahn (2007) skriver om är gömslen. De gömslena är viktiga för att tillgodose de barn som vill leka själva eller de som vill dra sig undan. Dessa rum ansåg flertalet pedagogerna att gården skulle ha. När det kommer till gömslena/ skrymslena poängterar de flesta pedagogerna att de är viktigt för barnen att kunna dra sig undan och leka själva. Slutligen poängterar alla de åtta pedagogerna (se figur 1) att barnen finner glädje i att få komma ut. Pedagogerna, 8 av 8 (se figur 1) i intervjun är positivt inställda till barnens utevistelse. Pedagogerna ser inga som helst hinder för utevistelsen. Vilket är positivt då forskning anser att pedagogers eventuella negativ värdering och åsikter om utemiljön inte ska gå ut över verksamheten (Hagen & Lysklett, 2005; Granberg, 2000; Skolverket, 2010). Vilket det inte gör i det här fallet. De intervjuade pedagogerna ser sin roll för barnens utveckling i utemiljön som varierad.

Flertalet pedagoger 5 av 8 (se figur 2) anser sig själva som deltagande pedagoger. De beskriver sig själva som att de ska locka barnen till intresse och lust för till exempel utemiljön. Teorier pekar på att vara inspiratör i barnen upptäckande ökar barnens engagemang att utforska och lära (Granberg, 2000; Åberg & Lenz Taguchi 2005; Elfström, Nilsson, Sterner, Wehner - Godée, 2008). Enligt pedagogerna är den deltagande rollen också en roll som lyssnar in barnen. De hör vad barnen leker och kan stötta i den mån det behövs. Pedagogerna är i samstämmighet med tidigare forskning. Där forskningen tar det till ytterligare en nivå och anser att pedagogen ska kunna spinna vidare på barnens lek om den tar slut (Hagen & Lysklett, 2005; Barr, Nettrup & Rosdahl, 2011; Davies, 1997). Den stöttande delen som pedagogerna benämner i intervjuerna kan handla om att tillgodose barnen med främst material. Den kan också handla om att stötta barnen till självständighet anser både pedagoger och Davies (1997).

De som beskriver sig själva som iakttagande är 2 av 8 pedagoger (se figur 2). Pedagogerna ser främst till att barnen inte gör sig illa. De beskriver sig själva som att de står på avstånd från leken och övervakar den. Enligt Røthle (2005) ska pedagogen ha känsla för när aktivt

deltagande i lek passar. Vilket kan vara en snarlik beskrivning om hur pedagogerna i intervjuerna sett på sig själva. Rollen som frånvarande pedagog anser endast 1 av 8 pedagoger (se figur 2) att den är. Pedagogen förklarar det som att det inte finns tillräckligt med personal och tid för att vara med barnen och leka. Detta är ingenting som tidigare forskning lyfter. Vilket kan vara en slump eller att aktuell forskning inte fokuserat på den problematik som pedagogerna i det här fallet lyfter.

Då det kommer till huruvida pedagogerna anser att de själva arbetar med läroplanen urskiljdes det som följer. Endast 1 av 8 pedagoger (se figur 3) berättar att läroplanen kan tillämpas i verksamheten likväl inne som ute. Pedagogen anser att de mål som läroplanen har går att komma i kontakt med ute men att det är upp till pedagogen att göra det. Enligt Skolverket (2010) ska förskolan erbjuda en varierad verksamhet som sker både inne som ute i kombination med lek och lärande. Det är 7 av 8 pedagoger (se figur 3) som inte nämner läroplanen. Det till trots har pedagoger aktiviteter som barnen får ta del av men pedagogerna gör inte kopplingen med läroplanen och verksamheten på ett tydligt sätt i intervjuerna. Pedagogerna berättar om hur de arbetar med matematik i form av rumsuppfattning, vägning, mätning, sortering och storlek. Barnen får diskutera fram olika resultat och fundera på hur det kan vara på olika sätt. Verksamheten ska ta vara på barnets kreativitet och uppmuntra till att lära samt att utevistelsen ska bestå av aktiviteter och lek (Skolverket, 2010). Pedagogerna betonar också leken. Pedagogerna berättar att de leker tillsammans med barnen i skogen, gärna styrda lekar som pedagogen är med i ett exempel på dem är ”under hökens vingar kom”. Leken ska ha en central roll i förskolan eftersom det får barnen att känna glädje i det de gör (Skolverket, 2010). Pedagogerna berättar också att de tar vara på barnets intresse. Så som exemplet med nyckelpigan. Då barnens frågor och funderingar får bli en grund till en aktivitet som pedagogen utformar. Pedagogerna arbetar med de strävansmål och uppdrag förskolan har i och med exemplet med nyckelpigan. Till exempel att i förskolan ska verksamheten grunda sig på barnets intresse för att ett lustfyllt lärande ska ske (Skolverket, 2010). Denna inställning till barns intresse får stöd av tidigare forskning då de anser att verksamheten blir mer värdefull om den skapas utifrån barnets intresse det är a och o för barnens inläring (Hedberg, 2004; Barr, Nettrup & Rosdahl, 2011; Szczepanski, 2007; Åberg & Lenz Taguchi, 2005).

Slutsats

De flesta pedagogerna ser utevistelsen som viktig i verksamheten. De vet om de främjande faktorerna; frisk luft gynnar hälsa, samvaro med de andra barnen på förskolan, barnen tycker det är roligt att befinna sig utomhus samt att det finns fler utmaningar som främjar den motoriska utvecklingen ute. Pedagogerna anser att utemiljön ska vara varierad men att de extra utmaningarna som de tycker är viktiga för barnens utveckling är upp till pedagogerna att skapa själva. Där kan brist på resurser få pedagogerna att stanna upp och inte genomföra vad de skulle vilja. Rollerna som är beskrivna varav flest anser att de är den deltagande pedagogen är positivt. Eftersom det är den rollen som främst lyfts fram i läroplanen. Enligt Skolverket (2010) ska verksamheten ta vara på barnets intresse, lust och vilja att lära samtidigt som pedagogen ska vara stöttande för de barn som har behov av det. Pedagogerna berättar att de är tillsammans med barnen de hör och ser vad som händer. Den absolut viktigaste slutsatsen är arbetet med läroplanen som 7 av 8 pedagoger (se figur 3) inte nämner i intervjuerna. Orsak till detta kan bara spekuleras i. En spekulation är att det kan vara så att det redan är självklart för pedagogerna att de redan arbetar med läroplanen och att de känner att den inte behöver nämnas. När de berättar vad de gör i verksamheten går det lätt att relatera till läroplanen men pedagogerna avstår att göra den synliga kopplingen. Det är antingen en medveten handling eller omedveten.

Framåtblick

I min kommande roll som pedagog inom förskolan kommer jag lyfta de positiva aspekterna av att vara ute att utevistelse främjar barnens välbefinnande, utveckling och lärande. I de intervjuer jag gjorde berättade pedagogerna inte hur verksamheten grundar sig i läroplanen. De flesta valde att inte nämna läroplanen alls i kombination med utevistelsen. Trots att de egentligen arbetade med läroplanen i nästan allt de berättade. Ytterligare en orsak till att de inte nämner kopplingen till läroplanen skulle kunna vara att de tycker att jag borde veta om den eftersom jag är i slutskedet av min förskolläraryrkesutbildning. För mig i min kommande yrkesroll gäller det att synliggöra för både barn, mig själv, kollegor, föräldrar och samhälle att aktiviteter och utveckling också sker utomhus i samklang med läroplanen.

Läroplanen är ett viktigt styrdokument som vi har att arbeta efter och de strävansmål förskolan ska sträva mot. Det är viktigt att prata ihop sig/arbete ihop sig med sitt arbetslag/förskola för att kunna implementera läroplanen i hela verksamheten. Vilket läroplanen bör göra. Nyttan med detta arbete är att få pedagoger att tänka till eller tänka om och analysera sig själva angående sin egen inställning till utevistelse samt sin roll i verksamheten ute. Pedagogerna ska också få sig en tankeställare gentemot på vilket sätt de synliggör eller om de synliggör läroplanen på deras egen förskola. På vilket sätt utemiljön används och hur pedagogerna synliggör läroplanen i olika sammanhang är viktigt för professionen. Är det ingen som vet hur vi arbetar hur ska vi då få erkännande om att vi gör någonting viktigt? Vi i förskolan ska visa att lärande sker ständigt och överallt i verksamheten. Vi är inte bara ute bara för att vi alltid har varit ute utan att det finns ett syfte till att en del av verksamheten sker ute. Det är viktigt att också visa att det finns ett syfte till varför gården är utformad på ett visst sätt. Det är också av stor vikt att synliggöra syftet till utevistelse både i skogen och på gården o. s. v.

En intressant aspekt att fortsätta inom detta ämne är att undersöka hur utemiljön används i verkligheten. Det skulle då krävas att man gör observationer för att verkligen se hur det ser ut. För att sedan kunna jämföra huruvida vad pedagoger sa i intervjuer överensstämmer eller skiljer sig med verkligheten. En fördjupning av pedagogers inställning skulle kunna vara hur eget brinnande intresse eller bristande intresse för utomhusvistelse skulle kunna påverka verksamheten. Ytterligare en fördjupning av pedagogers roll skulle vara i hur pedagogernas föreställningar och erfarenheter påverkar verksamheten i stort. Utevistelse och vår natur är en del av vårt kulturarv som vi ska föra vidare till de kommande generationerna i Sverige. Positiva upplevelser av utomhusvistelse som barnen får erfarenhet av i förskolan präglar hela deras inställning till skogen resten av deras liv (Bergnéhr, 2009).

Referenser

- Barr, A, Nettrup, A, Rosdahl, A (2011) *Naturförskola – lärande för hållbar utveckling*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Bergnéhr, D (2009) Natur, utomhusmiljö och den goda barndomen i tidningen förskolan. Gunilla Halldén, (red) *Naturen som symbol för den goda barndomen*. Stockholm: Carlsson bokförlag.
- Dahlgren, L-O, Szczepanski, A (2004) Rum för lärande – några reflexioner om utomhusdidaktikens särart. Lundegård, I, Wickman, P-O, Wohlin, A *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Davies, M (1997) *The teacher's role in outdoor play: preschool teachers' beliefs and practices*. Journal of Australian research in early childhood education; v1 p10-20.
- Drougge, S (1999) *Miljömedvetenhet genom lek och äventyr i naturen en beskrivning av i ur och skurs metoder*. Tullinge; Tullinge Grafiska AB.
- Elfström, I, Nilsson, B, Sterner, L, Wehner - Godée, C (2008) *Barn och naturvetenskap – upptäcka, utforska, lära*. Stockholm: Liber AB.
- Granberg, A (2000) *Småbarns utevistelse naturorientering lek och rörelse*. Stockholm: Liber AB.
- Grahn, P. (2007). Barnet och naturen. I Dahlgren, L-O., Sjölander, S., Strid, J-P & Szczepanski, A (red.). *Utomhuspedagogik som kunskapskälla. Närmiljö blir lärmiljö* (s. 55-104). Lund: Studentlitteratur.
- Hagen, T, L, Lysklett, O, B (2005) *Små barn i uterummet*. Lökken, Haugen, Røthle *Småbarnspedagogik*. Stockholm: Liber AB.
- Hedberg, P (2004) *Att lära in ute – naturskola*. Lundegård, Wickman, Wohlin (2004) *Utomhusdidaktik* Lund: studentlitteratur.
- Johansson, B, Svedner, P-O (2010) *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget AB.
- Kvale, S. (2008) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lökken, G (2005) *Toddlaren som kroppssubjekt*. Lökken, Haugen, Røthle *Småbarnspedagogik*. Stockholm: Liber AB.
- Moser, T, Martinsen, M, T (2010) *The outdoor environment in Norwegian kindergartens as pedagogical space for toddlers' play, learning and development*. European Early Childhood Education Research Journal, 18:4, 457-471.
doi:[10.1080/1350293X.2010.525931](https://doi.org/10.1080/1350293X.2010.525931)
- Røthle, M (2005) *Mötet med de lekande barnen*. Lökken, Haugen, Røthle *Småbarnspedagogik*. Stockholm: Liber AB.
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö 98 (Rev. Uppl.)*. Stockholm: Skolverket.
- Strotz, H, Svenning, S, (2004) *Betydelsen av praktisk kunskap, den tysta kunskapen*. Lundegård, I, Wickman, P-O, Wohlin, A *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Szczepanski, A (2007). Uterummet - ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. Dahlgren, Sjölander, Strid & Szczepanski (red.), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla närmiljö blir lärmiljö*. (ss. 9-33) Lund: Studentlitteratur.
- Åberg, A, Lenz Taguchi, H (2005) *Lyssnandets pedagogik – etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber AB.
- Öhman, J, Sundberg, M (2004) *Rörelse i naturen – ett alternativt kroppsmöte*. Lundegård, I, Wickman, P-O, Wohlin, A *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Åkers Styckebruk/Mariefred 28/11 2013

Hej.

Jag heter Maria Wistbacka och studerar på Karlstads Universitet och skriver ett examensarbete "utomhusvistelse". Jag vill intervjua pedagoger kring deras syn på utomhusvistelsen i förskolan.

Jag undrar om någon från er förskola har möjlighet att delta i en intervju. Deltagandet är frivilligt, ni kan säga nej om ni inte vill delta.

Intervjuerna sker 3-5 december eller enligt överenskommelse och tar inte längre än 10-20 minuter.

Jag kommer använda en mobiltelefon som inspelningsapparat för att kunna återge så korrekta svar som möjligt. Hela intervjun är konfidentiell och den enda som kommer se svaren är jag. De som blir intervjuade kommer vara helt anonyma och kommer inte kunna gå att identifiera.

Det vore väldigt uppskattat om ni kunde hjälpa mig med detta.

Med vänlig hälsning

Maria Wistbacka

Maria_wistbacka@hotmail.com
0733 87 51 46

1. Vad är det som gör att ni går ut med barnen?
2. Vilka planerade aktiviteter görs utomhus?
3. På vilket sätt tycker du att förskolans inriktning visar sig i samband med utomhusvistelsen?
4. På vilka sätt tas barnens egna initiativ tillvara vid utomhusaktiviteter?
5. Vad anser du vara en bra utevistelse/utemiljö?
 - Vad behövs?
6. Vilka hinder anser du det finns till ökad utomhusvistelse?
7. Vad tror du barnen får ut av sin vistelse ute på förskolegården?
8. Hur stor är förskolegården?
9. Vilka förbättringar anser du att förskolegården borde få för att öka barnens utomhusvistelse?
10. Hur ser du på din roll i barns fria lek ute på förskolegården?
11. Hur deltagande anser du att pedagogen ska vara i den fria leken som sker utomhus?
12. Hur tycker du kvalitén är på den fria leken när den sker utomhus?

Finns det något du vill tillägga?

Exempel på följdfrågor under intervjuerna.

Hur tänker du då?

På vilket sätt?

Kan du beskriva?

Hur menar du då?

Berätta mera?

Kan du ge något exempel?

Förstår jag dig rätt?